

DE OORLOG, 2 augustus 1914
[Nieuwe Rotterdamsche Courant, No. 212]
[Zondag 2 Augustus 1914]

Inhoudsopgave 2 augustus 1914

[Nieuwe Rotterdamsche Courant, No. 212]	1
Bericht.	1
De groote oorlog.	1
St. PETERSBURG, 1 Augustus.	2
Russen op Duitsch gebied./Grensgevechten.	2
Algemeene mobilisatie van Duitschland.	2
In Frankrijk./Duitschland, Rusland en Frankrijk.	3
Algemeene mobilisatie van Frankrijk.	3
Duitschland, Rusland en Frankrijk.	3
Duitschland, Oostenrijk en Rusland.	3
Rusland.	3
Duitschland.	4
Italië.	5
Frankrijk.	5
Engeland.	6
Oostenrijk-Hongarije.	7
België.	7
Japan.	8
De Balkanstaten.	8
Montenegro.	8
Zwitserland.	8
Noorwegen.	8
De Engelsche en de Duitsche vloot.	9
De stemming te Berlijn.	9
Bemiddelingspogingen.	9
De uitsluiting in de Duitsche lakenindustrie geëindigd.	9
Prins en prinses Oskar van Pruisen.	9
De Turksche vloot.	9
Transatlantische scheepvaart.	9
Scheepvaart onder Amerikaansche vlag.	9
Griekenland en Turkije.	10
De Oorlog.	10
Duitschland.	11
Zuid-Afrika.	11
België.	12
De Belgische minister-president De Broqueville	12
Onze correspondent in Antwerpen schrijft:	12
De burgemeester van Antwerpen heeft een proclamatie laten afkondigen,	12
Engeland en de oorlog.	13
Alle telefoonverbindingen tusschen Duitschland en Denemarken	15
Uitvoerverbod van gouden munt en goud-muntmateriaal.	15
Samenwerking van burgers bij oorlogsgevaar.	15
Een moratorium in Oostenrijk-Hongarije.	15
De Weenske goederenbeurs weer geopend.	15
De beurs te St. Petersburg.	15
De toestand in de Ver. Staten.	16

5

Bericht.

In verband met den dreigenden Europeeschen oorlog zal onze Courant tot nader bericht des Maandagochtends verschijnen.

10 Ons voornemen is heden om ongeveer vier uur – tenzij de internationale gebeurtenissen vroegere verschijning gewenscht doen zijn – een Bulletin uit te geven, waarin het voornaamste nieuws zal worden samengevat.

Wegens het niet loonen van een vroegtrein Maandagochtend, ontvangt een deel van de abones in Noord- en Zuid-Holland en het Gooi de Courant iets later dan gewoonlijk.

15 DIRECTIE.

De groote oorlog.

De groote oorlog is begonnen. Wij hadden gehoopt, millioenen bange harten hadden

Naspeuringen van Paul Theelen: 2 augustus 1914

20 gehoopt, dat hij nog af te wenden was. Geen oorlog is onafwendbaar voor hij er is, en mocht men juist nu niet hopen, adat deze ontzettende ramp, ook nog in het allerlaatste uur, voorkomen zou worden?

Want Duitschland wilde den oorlog niet. Er is geen twijfel aan, de Keizer heeft tot het uiterste voor het behoud van den vrede gewerkt, zelfs nadat het bevel tot mobilisatie in Rusland was gevallen. Frankrijk wilde den oorlog niet. Ondanks de revanche-gedachte, die er nog zooveel bezielt, wilde het den vrede bewaren. Engeland wilde den oorlog niet. Zijn regeering heeft niet opgehouden zijn bemiddeling aan te bieden.

30 Zoo deden de regeeringen, en de volken! Het vredeswerk der laatste tientallen jaren is niet vergeefs geweest, want nooit heeft de afschuw van den oorlog zich zoo luide, zoo sterk, bij monde van zoo invloedrijke en hooggeplaatste personen geuit als nu. Was er bij Duitschers, bij Franschen, bij Engelschen geestdrift voor een oorlog? Wij laten ons niet meer van de wijs brengen door opgeblazen berichten over straatbetoogingen, zielkundig trouwens zoo licht te verklaren, en door de taal van chauvinistische bladen, maar denken aan de groote massa van het volk, aan de arbeiders, die zich met zooveel nadruk tegen den oorlog hebben verklaard, aan de stille werkers in den lande, aan de vrouwen, die hun mannen en zonen, hun broeders en geliefden met hun geluk zullen zien wegtrekken. Neen, de volken wilden dezen oorlog niet.

40 En toch is het er toe gekomen. Vergeefs heeft de diplomatie, vergeefs de stem van het verstand en van het hart der naties gesproken. De oorlog is er. Oostenrijk begon tegen Servië – het zal dat voor de geschiedenis moeten verantwoorden! – Rusland komt Servië te hulp, bedreigt Oostenrijk; Duitschland, dat ook voor zijn eigen behoud zijn bondgenoot niet kon laten neerwerpen, staat het bij; Frankrijk kan Rusland niet alleen laten, laat het drievoudige verbond Italië inderdaad keus? Zal Engeland zich onzijdig houden? Kon Spanje, bij Frankrijk aangesloten, er buiten blijven? Zal de Balkan listig toezien? Wat zal Japan doen ?

50 Zoo zal straks Europa in vlam staan en de brand al zich verder uitbreiden. Als wij denken aan de verschrikkingen van den modernen oorlog, met de vernielkracht van de wapenen van nu, wat er te land, ter zee – met de dreadnoughts en de duikbooten – in in de lucht zal gebeuren, – als wij bedenken, dat het legers van millioenen zijn die op elkaar zullen worden geworpen, dan worden wij van ontzetting vervuld. En de verwoesting, de schade, de ellende die deze oorlog zal brengen! Wat heeft niet reeds de vrees voor zijn komst materieel een onheil gesticht! Wat zal er nog gebeuren? En temidden van dien vreeslijken strijd der volken staat België, staat ook ons land. Wij hebben een twist, met geen der partijen. Wij zijn tegen een enkelen staat gekant, voelen geen haat voor eenig volk. Wij verlangen alleen, dat men ons met rust zal laten, onze onzijdigheid eerbiedigen.

60 Wij gelooven, dat men ons land ook met rust zal laten. Onze onzijdigheid kan alle partijen ten voordeel zijn. Maar mocht het anders loopen, dan zullen wij ons verdedigen, met de vastberadenheid, die in ons volk is blijven leven, met het vuur, dat het behoud van onze onafhankelijkheid waard is en met vertrouwen op onze deugdelijke kracht. De Koningin en heel haar volk is daartoe besloten. Inmiddels houden wij, schoon met bezorgd gemoed en onder den diepen indruk van dezen wereldschokkenden tijd, het hoofd koel, en hopen, dat deze beproeving ons gespaard zal blijven. Maar zoo neen, dan kennen wij onzen plicht.

De Oorlog.

Duitschland verklaart Rusland den oorlog.

70 **St. PETERSBURG, 1 Augustus.**

De gezant van Duitschland heeft vanavond om half acht de Russische regeering de oorlogsverklaring overhandigd.

Russen op Duitsch gebied./Grensgevechten.

75 BERLIJN, 1 Aug. Een Duitse patrouille is vanmiddag bij Protsken op een afstand van 300 meter van de Russische grens, op Duitsch gebied, door een Russische patrouille beschoten. Aan geen der beide kanten vielen menschen.

Algemeene mobilisatie van Duitschland.

80 BERLIJN, 1 Augustus. Vanmiddag om kwart over vijf heeft de Keizer de mobilisatie van de gezamenlijke Duitse strijdkrachten bevolen.

BERLIJN, 1 Augustus. De mobilisatie is voorloopig nog slechts een maatregel tot beveiliging des Rijks. Een hier verbreid gerucht, dat de oorlog reeds verklaard zou

85 zijn, is valsch.

In Frankrijk./Duitschland, Rusland en Frankrijk.

PARIJS, 1 Aug. De plakكاتen, waarbij de mobilisatie gelast wordt, zijn aangeplakt. De eerste dag der mobilisatie is den tweeden Augustus, 's nachts om 12 uur.

90

Algemeene mobilisatie van Frankrijk.

PARIJS, 1 Augustus. De plakكاتen, waarbij algemeene mobilisatie wordt gelast, zijn aangeplakt. De eerste dag begint 2 Augustus om 1 minuut na twaalf uur (middernacht).

95 **Duitschland, Rusland en Frankrijk.**

BERLIJN, 1 Augustus. De Norddeutsche Allgemeine Zeitung schrijft: Naardien de op den wensch van den Tsaar zelven ondernomen bemiddelingspogingen door de Russische regeering met de afkondiging van de algemeene mobilisatie van het Russische leger en de marine gestoord zijn geworden, heeft Z. M. de Keizer te St. Petersburg laten weten, dat de Duitse mobilisatie ophanden is, ingeval Rusland niet binnen 12 uur de oorlogstoebereidselen staakt en dienaangaande een stellige verklaring doet. Tegelijkertijd is aan de Fransche regeering een vraag gericht over haar houding in geval van een Duitsch-Russischen oorlog.

100

[Reeds in een gedeelte van onze vorige oplaag opgenomen.]

105

Duitschland, Oostenrijk en Rusland.

LONDEN, 1 Aug. De laatste editie van de "Westminster Gazette" bevat het volgende zonderlinge telegram, naar het schijnt direct ontvangen van het Duitse ministerie van buitenlandsche zaken: "Duitschland mag niet verwachten [hopen], dat Oostenrijk zal gaan onderhandelen met Servië waarmede het in oorlog is. Een weigering van Oostenrijk echter om besprekingen te houden met Rusland zou een ernstige fout zijn. Duitschland is vastbesloten, aan zijn verplichtingen als bondgenoot te voldoen, het wil echter niet worden betrokken in een wereldconflict, doordat Oostenrijk onzen raad niet opvolgt. get. Bethmann Hollweg.

110

115

[Als dit telegram, door Reuter terecht zonderling genoemd, geen mystificatie is, zal het vermoedelijk gericht zijn geweest tot de Engelsche regeering en door deze zijn afgestaan aan de Westminster Gazette, het officieuse regeeringsorgaan. Red.)

120

LONDEN, 1 Augustus. Vanavond verneemt Reuter op het Russische gezantschap, dat de bewoordingen van de Duitse nota zijn: Indien Rusland zijn mobilisatie tegen Duitschland en Oostenrijk hedenmiddag niet staakt, zal Duitschland beginnen te mobiliseeren.

Uit dezen eisch komen de grootste moeilijkheden voort, want Rusland heeft niet tegen Duitschland en neemt allen voorzorgsmaatregelen op de Oostenrijksche grens.

125

Ondanks den ernst van den toestand duren de besprekingen tusschen Rusland en Oostenrijk voort, op het oogenblik zoowel te St. Petersburg als te Weenen. Sasonof heeft verklaard van de meest vredelievende gezindheid te zijn en de uiterste concessies te zullen doen om een oorlog te voorkomen.

130

WASHINGTON, 1 Augustus. Op het Witte Huis wordt meegedeeld, dat de Duitse gezant te St. Petersburg die plaats zal verlaten.

135

KEULEN, 1 Augustus. (Port.) De Köln. Volksztg. is van oordeel dat, zoodra de toestand met betrekking tot Rusland duidelijk is geworden, men in Frankrijk wel tijd zal nemen om te overleggen. De jongste verklaring van Italië zal hierbij waarschijnlijk wel niet zonder invloed blijven.

140

De Köln. Ztg. zegt dat volgens de opvatting van bevoegde personen de mobilisatie niet hot begin van de vijandelijkheden tegen Rusland of een andere mogendheid beteekent, doch slechts een maatregel voor eigen veiligheid is. In het ultimatum van Duitschland word niet gezinspeeld op een oorlogsverklaring. De diplomatieke betrekkingen tusschen Duitschland en Rusland duren nog voort. (Intusschen is, zooals uit de laatste telegrammen blijkt, de oorlog reeds verklaard. - Red.)

Rusland.

145

ST. PETERSBURG, 1 Augustus. St. Petersburg en omgeving is in staat van beleg verklaard.

(Deze maatregel zal wel genomen zijn in verband met het uitbreken van binnenlandsche onlusten. - Red.)

150

Keizer en Tsaar.

Naspeuringen van Paul Theelen: 2 augustus 1914

BERLIJN, 1 Augustus. Van ambtelijke zijde wordt over de wisseling van telegrammen tusschen keizer Wilhelm en den tsaar het volgende medegedeeld:

155 De tsaar wendde zich tot den keizer met een telegram, waarin hij den keizer verzocht de bemiddelingspogingen over te nemen. De keizer kwam aan den wensch van den tsaar tegemoet en zette zijn pogingen voort, hoewel er berichten inkwamen van de gedeeltelijke mobilisatie van Rusland.

160 Dankzij de bemoeiingen van den Engelschen minister von buitenlandsche zaken had de door den keizer begonnen bemiddelingsactie nog den laatsten nacht een formule gevonden, die het gewenschte doel scheen te naderen en ondanks de opvallende houding van Rusland uitzicht op welslagen bood.

Onder deze omstandigheden moest de algemeene mobilisatie van het Russische leger en de Russische vloot als een uitdaging in den scherpsten vorm worden opgevat.

165 Hierbij wordt opgemerkt, dat het onbegrijpelijk is, hoe, nadat de tsaar persoonlijk om 's keizers hulp had gevraagd, de Russische regeering tweemaal de door den keizer begonnen bemiddelingsactie is komen verstoren, in de eerste plaats door de gedeeltelijke mobilisatie en de daarover te Berlijn en te Weenen afgelegde verklaring, en vervolgens met de algemeene mobilisatie, indien Rusland niet op den oorlog aanstuurde.

170 **Duitschland.**

BERLIJN, 1 Augustus. Vanavond heeft de keizer een voor het paleis samengestroomde reusachtige menigte toegesproken. Z. M. zeide ongeveer: "Ik dank u voor uw mij betoonde liefde en trouw. Als het tot een oorlog komt, houdt iedere partijverdeeldheid op, den zijn wij nog slechts Duitsche broeders. In vreedestijd heeft wel eens de een of andere partij mij aangevallen, doch dat vergeef ik van ganscher harte. Ik hoop en wensch dat het goede Duitsche zwaard zegevierend uit den strijd zal komen."

175 Op 's keizers rede volgde geestdriftig gejuich. De menigte zong Die Wacht am Rhein. Do rijkskanselier heeft een voor zijn paleis samengestroomde menigte, die "Heil dir im Siegerkranz" zong, toegesproken. Hij zeide o. m.: "Wij allen staan voor onzen keizer in, van welke gezindheid, van welk geloof wij ook mogen zijn.

180 "Als thans de oorlog ons deel moet zijn, weet ik, dat alle jonge Duitsche mannen bereid zijn hun bloed te vergieten voor den roem en de grootheid van Duitschland. Wij kunnen slechts overwinnen, indien wij vast vertrouwen op God, die ons tot nog toe altijd de overwinning heeft geschonken."

BERLIJN, 1 Augustus. Voor het geval de oorlog uitbreekt, zal de Rijksdag Dinsdag den 4den dezer worden bijeengeroepen. De opening zal dan geschieden in de witte zaal van het koninklijk paleis te Berlijn om een uur 's middags.

190 Het keizerlijk besluit tot bijeenroeping van den Rijksdag is nog niet afgekondigd.

BERLIJN, 1 Augustus. De Lokal-Anzeiger schrijft over het dreigende oorlogsgevaar: Het oprechtelijk vredelievende Duitsche volk heeft er zich mee verzoend – zij het ook niet zonder zorg, doch met de overtuiging dat het zoo heeft moeten zijn. En dit "moeten" zal het met opofferingsgezindheid dragen.

195 Evenals wij in het afgelopen jaar zonder één trilling der oogleden het besluit namen tot een ontzaglijke legeruitbreiding, evenzoo zenden wij thans zonder vrees dit groote leger den vijand tegemoet. Het leger zal het vertrouwen van volk en keizer niet beschamen. Het zal het zwaard zòò voeren, dat het dit weer met eere in de scheede kan steken.

200 Het Berliner Tageblatt schrijft: Uit de officieele uiteenzetting blijkt zonneklaar, dat de Russische regeering tegenover den Duitschen keizer en de Duitsche regeering een onwaardige misleidingskomedie heeft gespeeld. Het is duidelijk dat Sasonof met opzet de zaken tot het uiterste heeft gebracht, terwijl hij in samenwerking met eenige grootvorsten en andere tegen Duitschland gekante elementen elk vergelijk wilde verijdelen. Hij heeft een verantwoordelijkheid op zich genomen, dat zelfs voor grootere figuren dan hij te machtig zou zijn geweest.

De Vossische Ztg. schrijft:

210 De vijand van het Duitsche volk vindt dat volk tegenover zich als een in waarheid eensgezind volk van broeders. Door bloed en ijzer werd onze eenheid veroverd; met bloed en ijzer zullen onze legers het eensgezinde, groote Duitsche rijk verdedigen.

De Tägliche Rundschau schrijft:

215 De Wereld zal verbaasd staan, wanneer zij hoort en leest tot een hoe hooge mate van leugenachtigheid de Russische politiek gegaan is. De Tsaar zelf zal voor de Wereld en de Geschiedenis de smet niet meer van zich kunnen afwasschen, dat hij zijn keizerlijken vriend op de snoodste wijze in persoon heeft misleid.

Naspeuringen van Paul Theelen: 2 augustus 1914

En de Deutsche Tagesztg. vermaant:

Thans moet alles zwijgen, dat een scheiding tusschen de verschillende klassen des volks zou kunnen veroorzaken. Thans moet enkel de herinnering over zijn aan den Grooten Tijd en zijn erfenis.

BERLIJN, 1 Augustus. (Part.). Hedenmiddag kwam nog een vleugje hoop op, deelt nu het mobilisatiebevel is uitgevaardigd, heeft zich een stemming van diepen ernst over de stad verbreid. De menigte die den geheelen dag om het Paleis gestaan heeft, betoogde af en toe luidruchtig als de wacht werd afgelost, maar bleef voor het overige in zeer ernstige stemming. Nadat het mobilisatiebesluit was bekend geworden werden betoogingen gehouden voor het Paleis en voor dat van den Kroonprins. De eene geestdriftige ovatie volgde op de andere. Een onafzienbare menschenzee gaf door hoedgezwaai lucht aan zijn gevoelens.

Hedenavond was er dienst in de Domkerk. De dienst droeg een buitengewoon indrukwekkend karakter. Er is geen sprake van een buitengewoon zenuwachtige stemming, niettegenstaande den bijzonder enerveerenden toestand en de zwaarzwoele, drukkende zomeravond-atmosfeer. Overal ziet men mannen, die onder de wapenen komen, en die door familie, vrouw of verloofde worden weggebracht. Bijna allen houden zich goed. Het wordt steeds drukker in de stad; er komt meer rumoer, maar trots alle opwinding, blijft men zichzelf meester.

ANTWERPEN, 1 Augustus. Alle Duitsche schepen hebben bevel gekregen naar hun ligplaatsen terug te keeren.

KOPENHAGEN, 1 Augustus. De mededeeling van een Duitsch blad dat hier anti-Duitsche betoogingen zouden hebben plaats gevonden voor het Duitsche gezantschap is onwaar.

Italië.

PARIJS, 1 Aug. Volgens een mededeeling van gezaghebbende zijde heeft Di San Giuliano aan den Duitschen gezant medegedeeld dat Italië onzijdig zal blijven. Aangezien zijn verbintenissen ten aanzien van het Drievoudig Verbond slechts verplichtingen inhouden voor het geval van een verdedigden oorlog, beschouwt Italië zich daardoor thans niet gebonden, omdat de oorlog van Oostenrijk, gesteund door Duitschland, een aanvallende oorlog is.

ROME, 1 Augustus. De Messagero heeft een officieus bericht, behelzende, dat de Duitsche gezant gisteren aan den Italiaanschen minister van buitenlandsche zaken heeft meegedeeld, dat Duitschland ultimatum gericht had tot Rusland en Frankrijk. Aan Rusland was gevraagd binnen 12 uur het mobilisatie-bevel te schorsen. Aan Frankrijk was gevraagd binnen 18 uur aan Duitschland te doen weten of het in geval van een oorlog tusschen Rusland en Duitschland neutraal zou blijven. De Duitsche gezant verzocht op de hoogte te mogen worden gesteld van de door Italië te volgen gedragslijn ingeval een oorlog mocht uitbreken.

Di San Guiliano behield zich zijn antwoord voer tot hij met den minister-president zou hebben gesproken. Dat onderhoud heeft onmiddellijk daarop plaats gehad. Salandra en San Guiliano bleven lang bijeen. De Messagero bevestigt dat beide staatslieden het geheel eens waren, dat het hier geen defensieven maar een offensieven oorlog van Oostenrijk-Hongarije geldt. Daarom zou Italië niet verplicht zijn, zelf de wapenen op te nemen.

De Messagero schrijft nog, dat Italië neutraal zal blijven; echter voegt het blad er aan toe, dat het niet zeker is dat de neutraliteit van Italië wel tot het einde van den oorlog gehandhaafd zal blijven, ofschoon Italië zich er buiten zal houden, zoolang het de zekerheid heelt, dat op zijn belangen geen inbreuk wordt gemaakt.

Frankrijk.

SPARIJS, 1 Augustus. (Part.) In de couloirs van de Kamer van Afgevaardigden zijn vanochtend meer een klein aantal afgevaardigden verschenen. Sommigen maken aanstalten om zich bij hun regimenten te voegen.

Men maakt de opmerking, dat de afgevaardigden acht dagen tijd hebben om naar hun regimenten te gaan en men kan verwachten hoewel het niet zeker is, dat de Kamer bijeengeroepen zal worden. [Reeds in een gedeelte van onze vorige oplaag opgenomen.]

PARIJS, 1 Augustus. (Part.) Om twee uur hedenmiddag ontving ik bericht, dat de intercommunale en de internationale telefoonnetten niet meer beschikbaar zijn. Aan de stations vertrekken nog verscheiden treinen; maar noch voor het vertrek, nog voor de aankomst van de treinen wordt ingestaan.

Naspeuringen van Paul Theelen: 2 augustus 1914

Op het oogenblik is het hier volkomen rustig; men zou zeggen dat het Zondag is.

285 KEULEN, 1 Augustus. (Part.). Geruchten, volgens welke in Frankrijk revolutie is uitgebroken, zijn tot nu toe niet bevestigd geworden. Alleen heeft een Keulsche bankinstelling de mededeeling ontvangen, dat een revolutie in aantocht is.

Engeland.

290 LONDEN 1 Augustus. (Part.) (Vertraagd.) Het is nog niet tot oorlog toegekomen, maar de hoop is gering, gelijk Lloyds' verzekeringspremies al aanduiden; en de vannacht bekend geworden beslaglegging door de Duitschers op Fransche locomotieven is eigenlijk beslissend.

295 Met meer aandrang dan ooit bespreken de bladen de rol die Engeland zal moeten spelen, wanneer Frankrijk en Duitschland slaags raken. Het blijkt meer en meer dat zelfs een niet gering deel des volks zich krachtig zal blijven verzetten tegen deelneming aan een oorlog.

300 De liberale Daily Chronicle, die niet tot de strikte non-interventiepartij behoort, spreekt vandaag onverbloemd uit hoe weinig geestdrift er onder de liberalen voor dezen oorlog kan bestaan. Het blad merkt op dat de Times die met zooveel vuur stemming maakt voor oorlog aan de zijde van Frankrijk, geenszins - gelijk vroeger - met het ministerie van buitenlandsche zaken mag worden vereenzelvigd. De houding van dat blad is ook zeer nadeelig; sir Edward Grey moet de handen vrij hebben.

305 De Daily Chronicle geeft dan als eigen meening dat, wanneer het Europeesche evenwicht meer en meer tusschen Rusland en Duitschland hangt, een treden van Engeland quasi aan Frankrijks maar inderdaad aan Ruslands zijde, een uiterst bedenkelijke onderneming is. De neutraliteit van België zal Engeland het best kunnen dienen door de onzijdig blijvende mogendheden aan te schrijven, dat het hun neutraliteit als een levensbelang beschouwt.

310 Er staan voorts in de liberale bladen verscheiden ingezonden stukken van non-interventionisten pacifisten enzoomeer, o. m. een protest van een aantal geleerden, onder wie prof. Kirsopp Lake, tegen een oorlog met Duitschland in het belang van Rusland en Servië, als een aanslag op de beschaving.

315 LONDEN, 1 Augustus. (Part.) De Star komt hedenmiddag op tegen wat zij "de monsterlijke uitlating der "Times" noemt, dat namelijk "de vijf naties des Rijks" op den rand des oorlogs staan".

320 Wij staan niet op den rand van den oorlog - betoogt de Star - onze positie is die van volledige vrijheid.

LONDEN, 1 Augustus. (Part., vertraagd.) Het besluit van Italië om neutraal te blijven, dat de middagbladen melden zal de taak der Engelsche non-interventiepartij zeker verlichten.

325 De Westminster Gazette, die overigens het verband niet zoo rechtstreeks acht, komt met meer stelligheid nog dan te voren voor het onzijdig blijven van Engeland op. Wij hebben - aldus het blad - geen verplichtingen die wij niet zonder oneer zouden kunnen verbreken, maar Duitschland weet dat er zekere openbare verdragen bestaan, welke schending door dat land ons en een moeilijke positie brengen en het weet ook dat er sterke verwickelingen in zijn worsteling met Frankrijk mogelijk zijn, die de Britsche opinie zouden opwinden en ons van ons tegenwoordig besluit om neutraal te blijven, wanneer wij dat mogelijkerwijze kunnen, zouden kunnen afbrengen. Wij protesteeren ernstig tegen de poging die in sommige kringen wordt gedaan om ons ertoe te krijgen onze expeditiemacht in een vastelandschen oorlog te sturen.

335 LONDEN, 1 Augustus. (Part.) (Vertraagd.) Er begint organisatie te komen onder de tegenstanders van een oorlog. Vergaderingen, resoluties enz. zijn te verwachten. Intusschen bewijst de schorsing van de vaart der Deutsche Atlantische mailbooten, vooral die van de President Grant, die reeds onderweg, teruggeroepen is - want bij de andere zullen prohibitieve verzekeringseischen hebben gewerkt - dat de Duitschers een oorlog met Engeland vreezen.

340 De Times trouwens gaat voort haar lezers te suggereeren dat zulk een oorlog onvermijdelijk is. Bijvoorbeeld: "De vijf naties des rijks staan op den rand van oorlog. Waarom? Een groote Europeesche mogendheid heeft aan een kleine natie de eerste voorwaarden van onafhankelijkheid geweigerd" enz.

345 LONDEN, 1 Augustus. (Part.) Behalve de financieele stoornissen waarover uw financieele correspondent u inlicht voelt het Engelsche volk de vastelandsche crisis dagelijks nijpender aan het duurder worden van allerlei levensmiddelen. Tal van

Naspeuringen van Paul Theelen: 2 augustus 1914

350 menschen voorzien zich of hebben zich voorzien van groenten kruidenierswaren, meel, blikjes vleesch enz. alsof Londen aan den vooravond van een beleg staat. Van vleesch, visch, brood, eieren, boter en suiker zijn de prijzen opgelopen. De telefoonverbinding met Parijs is door de Fransche regeering overgenomen en niet langer voor openbaar gebruik open. Vooral voor de pers is dit zeer lastig. Het nieuws uit Parijs is dan ook even schaarsch als uit Berlijn.

355 LONDEN, 1 Augustus. Een bericht uit Grimsby zegt: De Great Central Spoorwegmpij. heeft haar stoomvaartdiensten op Hamburg, Antwerpen en Rotterdam gestaakt. Er is een poging gedaan om het stoomschip "City of Bradford", dat vanochtend uit Grimsby naar Hamburg vertrokken was, terug te roepen.

360 De uitvoer van steenkool uit Grimsby staat nagenoeg stil.

Oostenrijk-Hongarije.

365 WEENEN, 1 Augustus. Ingevolge de Russische mobilisatie heeft de Keizer thans de algemeene mobilisatie gelast. Door aanplakking is daarvan zoeven kennis gegeven.

WEENEN, 1 Augustus. Officieel wordt meegedeeld, dat de Wiener Ztg. morgen een Keizerlijk Besluit zal bevatten nopens de overdracht der bevoegdheden als leider der politieke administratie aan den opperbevelhebber van het leger. Verder zal een ministerieel besluit uitgevaardigd worden, waarbij de politieke voorschriften inzake het pas-wezen worden verzwaard. Ook komen bepalingen op het in bezit hebben van wapenen, schietvoorraad ontplofbare stoffen en het vervoer van laatstgenoemde. voorts wordt de jury-rechtspraak geschorst. Het Keizerlijk Besluit en de ministerieele besluiten zullen van kracht zijn in Galicië, de Boekowina, en in een gedeelte van Moravië en Silezië.

370 De Wiener Ztg. zal ook nog een ministerieel besluit publiceeren betreffende een inperking van het verkeer ter zee, welke van kracht zal wezen voor de kustgebieden en Dalmatië.

380 WEENEN, 1 Augustus. (Part.) Ingevolge een keizerlijk besluit zijn alle leerlingen van het derde jaar der militaire academies van Wiener Neustadt en Mödling als luitenant bij het leger aangesteld. Aartshertog Karel Frans Jozef heeft bij de plechtigheid te Wiener Neustadt den keizer vertegenwoordigd, aartshertog Leopold Salvator te Mödling. Beiden hebben de nieuwe officieren op den ernst van het oogenblik gewezen en hun den keizer als voorbeeld gesteld.

385

België.

BRUSSEL, 1 Augustus. De Fransche gezant te Brussel heeft aan den Belgischen minister van buitenlandschen zaken meegedeeld, dat Frankrijk de neutraliteit van België zal eerbiedigen. Wordt die neutraliteit geschonden, dan behoudt Frankrijk zich het recht voor zijn maatregelen te nemen.

390

BRUSSEL, 1 Augustus. (Part.). Een amnestiewet wordt tegen Dinsdag voorbereid, den datum waarop de Kamer bijeengeroepen is. Zij zal toelaten dat talrijke soldaten naar hun garnizoen worden gestuurd. De toestellen van draadlooze telegrafie in handen van particulieren worden aangeslagen. Fransche reisduiven, op ons grondgebied binnengevoerd, zijn opgehouden geworden. De burgerwacht wordt zoowat overal voor den garnizoensdienst ingericht. De militaire school is ontbonden, de leerlingen van het eerste jaar zullen als onderofficier, die der volgende jaren als officier dienst doen. Er wordt naar middelen uitgezien om het binnenhalen van den oogst te verzekeren.

400 Anderdeels opent de Etoile Belge eene inschrijving voor de behoeftigen, die de opgeroepen soldaten achterlaten. De ochtendbladen der Nederlandsche couranten hebben vanavond Brussel nog niet bereikt.

405

BRUSSEL, 1 Augustus. (Part.) Een bericht in het Staatsblad bevestigt de onzijdigheid van het Belgisch grondgebied en herinnert aan de verplichtingen, die daaraan verbonden zijn. De neutraliteit schijnt voor het oogenblik niet rechtstreeks bedreigd.

410 De gezant van Frankrijk te Brussel heeft een gesprek gehad met de minister van buitenlandsche zaken, waarin hij andermaal heeft verzekerd dat de regeering der republiek ingeval van internationaal conflict de onzijdigheid van België geheel eerbiedigen zou, slechts wanneer door ene of andere mogendheid deze onzijdigheid zou geschonden worden, zou Frankrijk zich gerechtigd achten tot eigen verdediging onzen

Naspeuringen van Paul Theelen: 2 augustus 1914

- 415 bodem te betreden.
Deze mededeeling zou geruststellend zijn, zou Duitschland eene zelfde verklaring had afgelegd.
De uitvaardiging van het ultimatum aan Rusland en Frankrijk voorspelt echter voor België weinig goeds.
- 420 De mobilisatie verloopt op uitnemende wijze, de gezindheid onder de opgeroepenen blijft uitstekend. Vanavond, vier-en-twintig uren na den oproep, zullen tweehonderdduizend man binnen zijn.
Als de Kamers Dinsdag worden bijeengeroepen, zullen zij, zooals ik u twee dagen geleden seinen, zich eerst en vooral bezighouden met de noodige kredieten voor de
- 425 gemobiliseerde troepen en het verplicht aanvaarden van bankpapier. Misschien zal ook door eene wet een moratorium worden afgekondigd.
De nationale kleuren wapperen aan al de stadhuizen van het land.
- 430 BRUSSEL, 1 Augustus. Hedenmiddag om kwart over een is de telefonische gemeenschap met Frankrijk afgesneden.
- LUIK, 1 Augustus. De daarvoor aangewezen corpsen van de burgerwacht zijn gemobiliseerd en bewaken de bruggen.
Ook te Antwerpen is de burgerwacht opgeroepen.
- 435 BRUSSEL, 1 Augustus. Men verzekert dat de Kamers tegen Maandag bijeengeroepen zullen worden.
- Japan.**
- 440 LONDEN, 1 Augustus. (Part.) In een onderhoud met een vertegenwoordiger van Reuter's Agentschap heeft de Japansche gezant te Londen heden het volgende verklaard:
Ofschoon Japan gereed is om het verdrag van Engeland met Japan na te komen, indien Engeland gewikkeld wordt in een Europeeschen oorlog, hoop en geloof ik, dat de vrede in het Verre Oosten gehandhaafd zal blijven.
- 445 WEENEN, 1 Augustus. Het Weensche Correspondentiebureau heeft bericht ontvangen uit Tokio, dat het blad Nisji Nisji betoogt dat Japan van mogelijke moeilijkheden van Rusland beslist partij moet trekken om de Mandsjoerische en de Mongoolsche quaesties tot een oplossing te brengen.
- 450 Gisteren heeft in Tokio een langdurige ministerraad plaats gevonden.
- De Balkanstaten.**
- KEULEN, 1 Augustus. (Part.) De Köln. Ztg. meldt, dat de Grieksche gezant in Sofia aan den Bulgaarschen minister-president heeft verklaard, dat Griekenland neutraal zal
- 455 blijven, doch zal opkomen voor de handhaving van het vredesverdrag te Boekarest. In het bij Roemenië gevoegde deel der Dobroedsja worden de bezettingsgarnizoenen aanzienlijk versterkt.
Bulgarije treft tegenmaatregelen.
- 460 **Montenegro.**
- KEULEN, 1 Augustus. (Part.) De correspondent te Cettinje van de Köln. Ztg. verneemt uit goede bron, dat de Russische gezant aan Montenegro heeft aangeraden Oostenrijk geen aanleiding te geven voor een aanvallend optreden, doch zich te bepalen tot het
- 465 versterken van de grenzen. Zulks om Oostenrijk te dwingen twee à drie legerkorpsen in Bosnië en Herzegowina vast te leggen om Montenegro te bewaken.
De door Montenegro van Rusland verwachte financieele hulp is door den Russischen gezant voor volkomen buitengesloten verklaard.
- Zwitserland.**
- 470 BERN, 1 Augustus. De Bondsraad heeft vanochtend tot onmiddellijke mobilisatie van het Zwitsersche leger besloten.
Voorts heeft de Bondsraad de Kamers tegen den 3den Augustus in buitengewone zitting bijeengeroepen, om de maatregelen, genomen voor de handhaving der onafhankelijkheid en onzijdigheid des lands, te overwegen, den opperbevelhebber van het leger te
- 475 benoemen, en tot uitgifte van biljetten van 5 frs. te besluiten.
- Noorwegen.**
- KRISTIANIA, 1 Augustus. Naar het ministerie van buitenlandsche zaken meedeelt, maakt men aanstalten om de neutraliteit van Noorwegen te verdedigen. [Reeds in een gedeelte
- 480 van eene vorige oplaag opgenomen.]

KRISTIANIA, 1 Augustus. De Noorsche regeering heeft naar aanleiding van den oorlog tusschen Oostenrijk-Hongarije en Servië een verklaring van onzijdigheid uitgevaardigd.

485 Voorts heeft zij de noodige maatregelen getroffen om Noorwegen's onzijdigheid te verzekeren. De kustverdediging is in gereedheid gebracht en een deel der vaartuigen, die niet onder commando staan, tot verdediging der onzijdigheid uitgerust.

De Engelsche en de Duitsche vloot.

490 ANTWERPEN, 1 Augustus. Een telegram uit Vlissingen aan de Metropole zegt dat een loodsboot op de Noordzee 17 groote schepen van de Duitsche vloot heeft ontmoet die met gebluschte vuren koers zetten naar het Skagerrak. De loods hebben vijf Engelsche schepen bij het vuurschip Noordhinder gezien. Enkele Engelsche smaldeelen kruisen ten noorden von Vlissingen.

495

De stemming te Berlijn.

BERLIJN, 1 Augustus. In den Lustgarten is den geheelen middag een dichte menschenmenigte samengedrongen geweest. Ongeveer om half-zes werd het publiek door adjudanten en officieren von de mobilisatie op de hoogte gesteld, waarop een onbeschrijfelijke geestdrift alle aanwezigen beving. Om zes uur is in den Dom een godsdienstplechtigheid gehouden door den opperhofprediker Dryander. Ook dames en heeren uit de omgeving van den keizer en de keizerin hebben daaraan deelgenomen.

505 **Bemiddelingspogingen.**

LONDEN, 1 Augustus. Naar Reuter op het Fransche gezantschap verneemt heeft de Duitsche gezant te Parijs vanmiddag om drie uur – misschien niet officieel – kennis gegeven, dat men nog altijd verschillende richtingen pogingen doet voor het behoud van den vrede en dat besprekingen daaromtrent gaande zijn.

510

BRUSSEL, 2 Augustus. Het bureau interparlementaire dringt er bij de groepen der verschillende landen op aan, bijeen te komen, om een krachtige openbare poging bij hun gouvernement te doen, ten einde dit tusschenkomst ten gunste van den vrede, of met andere staten elke poging tegen den oorlog ?enne.

515

De uitsluiting in de Duitsche lakenindustrie geëindigd.

KOTBUS, 1 Augustus. In verband met de politieke gebeurtenissen beschouwt het verbond van werkgevers in de lakenindustrie in den Lausitz het als een nationalen plicht, de uitsluiting dadelijk voor geëindigd te verklaren.

520

Prins en prinses Oskar wan Pruisen.

BERLIJN, 1 Augustus. Het burgerlijke huwelijk van prins Oskar van Pruisen met gravin Ina Marie von Bassewitz is hedenavond om zeven uur in het Bellevuepaleis door den minister van het Kon. Huis voltrokken. Daarop geschiedde de kerkelijke inzegening door den superintendant-generaal Händier. De keizerlijke familie en de naaste verwanten der bruid, die voortaan den titel van gravin von Ruppin zal voeren, woonden de plechtigheid bij.

525

De Turksche vloot.

530 KONSTANTINOPEL, 1 Augustus. Het ambtelijke orgaan der marine bevat een aanschrijving van den minister van marine, waarin aan de Turksche marine-officieren wordt verweten, dat zij te veel praten. Op straffe van uit den dienst te worden verwijderd, beveelt de marine-staf, dat de zee-officieren voortaan niets meer aan derden mogen meedeelen van de sterkte van de vloot, voorbereiding van bewegingen ter zee enz.

535

Transatlantische scheepvaart.

NEW-YORK, 1 Augustus. De Cunard-, de White Star, de Red Star, de American, de Leyland, de Dominion en de Atlantic-lijnen hebben besloten, de diensten tusschen New-York en het vasteland van Europa te staken. Die tusschen New-York en Engeland blijven echter bestaan.

540

Scheepvaart onder Amerikaansche vlag.

545 WASHINGTON, 1 Aug. President Wilson en de partijleiders van het Congres kwamen tot overeenstemming omtrent een ontwerp tot wijziging van de Panama-Kanaalwet. Het wetsontwerp tot het verleenen eener vergunning voor vreemde schepen om zich tijdens

550 de crisis in Europa in Amerika te laten inschrijven, zal Maandag aan het Congres worden voorgelegd, en zoo mogelijk er doorgejaagd worden. Eene delegatie van directeuren der spoorwegen in het Westen der Unie sprak met den president in het Witte Huis. Deze maakte melding van de pogingen om eene Amerikaansche handelsmarine op te bouwen voor het vervoer der oogsten. Hij wees op da noodzakelijkheid om in de tegenwoordige abnormale omstandigheden eene staking op de spoorwegen in het Westen te vermijden.

555 WASHINGTON, 1 Augustus. Wilson heeft de afgevaardigden van directeuren der Westelijke Spoorwegen uitgenoodigd tot een conferentie op het Witte Huis. In de bijeenkomst wees hij op de pogingen, welke in het werk dienen te worden gesteld om een Amerikaanschen koopvaardijvloot op te bouwen voor de verscheping van de oogsten. Voorts betoogde hij de noodzakelijkheid om onder de tegenwoordige buitengewone omstandigheden een staking op de Westelijke spoorwegen te verhoeden.

Griekenland en Turkije.

565 KONSTANTINOPEL, 1 Augustus. De Turksche gezant te Athene en het Grieksche gezantschap al?er hebben de Porte er vanmiddag van verwittigd, dat Wenizelos uit Munchen is vertrokken om zijn terugreis naar Athene voort te zetten. De reis van den grootvizier is in verband hiermee komen te vervallen en de bijeenkomst uitgesteld.

570 WASHINGTON, 1 Augustus. Wilson heeft de afgevaardigden van directeuren der Westelijke Spoorwegen uitgenoodigd tot een conferentie op het Witte Huis. In de bijeenkomst wees hij op de pogingen, welke in het werk dienen te worden gesteld om een Amerikaanschen koopvaardijvloot op te bouwen voor de verscheping van de oogsten. Voorts betoogde hij de noodzakelijkheid om onder de tegenwoordige buitengewone omstandigheden een staking op de Westelijke spoorwegen te verhoeden.

575 De ondergeteekenden maken bekend, dat zij een garantiesyndicaat hebben gevormd tot waarborg van voorschotten, die de Nederlandsche Bank zal geven tegen onderpand van daartoe goed te keuren fondsen, ceêlen en andere waarden. Zij hebben zich daartoe verzekerd van de medewerking van de "Vereeniging voor den Geldhandel", die de voorschotten zal verleen en op haar naam bij de Nederlandsche Bank zal opnemen. Het onderpand dezer voorschotten zal een surplus van 30% moeten bevatten boven het bedrag van het voorschot. De prijzen en koersen, waarvoor de onderpanden zullen worden aangenomen, zullen door de "Vereeniging voor den Geldhandel" in overleg met de Nederlandsche Bank worden vastgesteld. Aanvragen tot verkrijgen van voorschotten moeten gericht worden aan de "Vereeniging voor den Geldhandel", die kantoor houdt in het gebouw van de Nederlandsche Bank te Amsterdam. Deze aanvragen kunnen vanaf Zondagmorgen 10 uur schriftelijk worden ingediend, waarop zoo spoedig mogelijk zal worden beslist.

580 Zij voegen hieraan toe, dat tot dezen maatregel is overgegaan om de rust te doen terugkeeren en handel en nijverheid te voorzien van de voor de volstreckte behoeften vereischte bedragen. Bij de beslissing over de aanvragen zal dan ook voor ieder geval beoordeeld worden, of deze aan dit te stellen vereischte beantwoorden.

Nederlandsche Handel-Maatschappij. Adolph Boissevain & Co.
Rotterdamsche Bankvereeniging. Gebrs. Teixeira de Mattos.
Amsterdamsche Bank. A. van Hoboken & Co.
595 De Twentsche Bankvereeniging B. W. Blijdenstein & Co.
Internationale Crediet- & Handelsverg. „Rotterdam”.
Hope & Co. Van Eeghen & Co.
Van Loon & Co. Wiegman's Bank.
Nederlandsch-Indische Handelsbank. De Wissel- & Effectenbank.
600 Lippmann, Rosenthal & Co. Marx & Co's Bank.
Incasso Bank. Vermeer & Co.
R. Mees & Zoonen. Nederlandsch-Indische Escompto-Maatschappij.
Wertheim & Gompertz.

605 Ochtendblad, A. De Oorlog.

610 Heden (Zondag) is de algemeene mobilisatie van het Fransche leger in de vroegste morgenuren begonnen en gistermiddag om kwart over vijf heeft Keizer Wilhelm de mobilisatie van de gezamenlijke Duitsche strijdkrachten bevolen. De vijanden staan thans in volle wapenrusting tegenover elkaar. Of het nog een paar dagen dreigen zal blijven? Te Parijs heerschte dezer dagen de meening, dat zelf, in het geval de legers volkomen op voet van oorlog zijn gebracht, een schikking nog niet geheel onmogelijk

Naspeuringen van Paul Theelen: 2 augustus 1914

mag worden geacht. De hoop daarop zal echter ook den grootsten optimist thans wel in de schoenen zinken.

615 Tenzij... De verklaring in de Westminster Gazette, die men onder de telegrammen vindt, authentiek is en Duitschland op de meest krasse wijze zijn bondgenoot Oostenrijk zou hebben aangemaand, met Rusland over het conflict met Servië in overleg te treden.

620 Van de Fransche post heeft ons gisteravond slechts een enkel blad bereikt, de ontbrekende zijn wellicht door de censuur opgehouden, want de internationale treinen zijn nog vrij geregeld uit Parijs vertrokken.

's Middags om half twee was de telefoonverbinding tusschen Frankrijk en ons land verbroken.

625 De houding van Engeland is nog steeds niet duidelijk. Engelsche bladen meenen te weten dat Italië onzijdig zou willen blijven en de voorstanders van het standpunt dat Engeland zich ook buiten den strijd dient te houden, zullen daaruit wel munt trachten te slaan. De Echo de Paris heeft beweerd dat Italië dezer dagen te Londen voorstellen heeft gedaan om de Engelsche regeering tot onzijdigheid over te halen, in welk geval zoowel van het Drievoudig Verbond als van de Drievoudige Entente één staat zou 630 blijven toezien bij den strijd van de anderen. Natuurlijk komt het Fransche blad tegen een dergelijken ruil op, daar Engeland veel meer gewicht in de schaal legt dan Italië.

De Ulster vrijwilligers hebben bij monde van sir Edward Carson de Engelsche regeering aangeboden, in dienst te treden van den staat om het vaderland te dienen.

635 Een Duitsch eskader kruist, volgens een telegram uit Kopenhagen aan de Daily Telegraph, bij de Langelands Belt, houdt alle passeerende schepen aan en onderzoekt hun nationaliteit, hun bestemming en hun lading.

Bij Smaland zijn Duitsche torpedobooten gezien en in het Kattegat heeft een oorlogsschip "de wacht betrokken, tusschen Zweden en Jutland.

640 Hetzelfde telegram zegt dat een sterk Russisch smaldeel bij het Deensche eiland Bornholm is signaleerd.

Het conflict tusschen Oostenrijk-Hongarije en Servië wordt door de gebeurtenissen steeds meer op den achtergrond gedrongen en er komt maar weinig nieuws over de 645 krijgsverrichtingen daar.

Volgens de Daily News is Oostenrijk-Hongarije voornemens, als het Servië overwonnen heeft, het voormalige sandzjak Nowi-Bazar bezet te houden totdat Servië een groote oorlogsschatting heeft betaald.

650 De houding van Griekenland. Wenizelos, de Grieksche minister-president, die te Munchen wachtte op tijding van den Turkschen grootvizier in verband met de voorgenomen conferentie te Brussel, is over Brindisi en Korfoe naar Athene teruggekeerd.

Een correspondent van de Petit Parisien zegt met hem en met Politis, den onderstaatssecretaris van buitenlandse zaken, een onderhoud te hebben gehad.

655 Wenizelos beklagde er zich over dat verscheidene cijfertelegammen, door de Grieksche regeering aan zijn adres te Munchen verzonden, door de Oostenrijksch-Hongaarsche regeering zijn onderschept, in strijd met de bepalingen van de internationale post- en telegraafconventie.

660 Politis heeft zich uitgelaten over de houding, door Griekenland aan te nemen in het conflict tusschen Oostenrijk-Hongarije en Servië. De Grieksche regeering acht zich verplicht den spoorweg tusschen Saloniki en Nisj open te houden. Langs dien weg zal het Servische leger van munitie en proviand kunnen worden voorzien.

665 "Ik heb reden te gelooven, voegt de correspondent aan het Fransche blad hieraan toe, dat de Grieksche vloot reeds is samengetrokken in de Golf van Saloniki en dat de Grieksche regeering hoopt op steun van de Fransche en Engelsche kruisers van de Middellandsche zeevloten."

De gisteravond ontvangen telegrammen geven ons intusschen aanleiding het geloof van den Franschen journalist niet te deelen.

Duitschland.

670 Te IJmuiden is draadloos bericht van het station Norddeich opgevangen, dat aan alle Duitsche stoomschepen last geeft, zich met den moesten spoed te begeven naar de dichtst bijgelegen neutrale haven.

Zuid-Afrika.

675 Een telegram uit Kaapstad heeft bericht gebracht van de vaderlandsliefde, die heel de unie van Zuid-Afrika bezielt, op het bericht dat Engeland in een oorlog kon worden gewikkeld.

Dat bericht is natuurlijk met verstand te lezen. De Hertzogianen onder de

680 Afrikaanders, en dat zijn er velen, zijn gelijk men weet, niet imperialistisch
gezind, en onder Botha's aanhang van Afrikaanders zullen er ook heel wat op dit stuk
louw zijn. En zou de arbeiderspartij in Zuid-Afrika minder tegen een oorlog zijn dan
die in Engeland?

Maar, breekt de algemeene oorlog uit en doet Engeland daaraan mee - aangenomen wordt
natuurlijk: tegen het Drievoudige Verbond - dan zou het wel kunnen, dat er in de Unie
685 geestdrift ontstond voor één bepaalden kant van de zaak. Aan de Unie grenst Duitsch
Zuidwest-Afrika. En nu bestaat er ook een Zuid-Afrikaansch imperialisme hoewel het
weinig tot uiting en misschien nog maar bij een kleine minderheid tot een vaste
voorstelling is gekomen, nl. dat heel Zuid-Afrika, het Portugeesche en het Duitsche
gebied inbegrepen, bestemd is één geheel te vormen.
690 Daarbij komt, dat de Boeren zich in de Duitsche regeering diep teleurgesteld hebben
gevoeld, toen de pogingen tot interventie, door Kruger en andere voormannen tijdens
den oorlog beproefd, op haar onwil en samengaan met Engeland afstuitten. Het vele,
dat het Duitsche volk voor de Boeren heeft gedaan, kon dat bij het niet goedmaken.
Wordt het dus oorlog tusschen Engeland en Duitschland, dan zal die waarschijnlijk ook
695 in Zuid-Afrika worden gevoerd. Als wij ons niet bedriegen, heeft zich Duitschland
reeds lang op die mogelijkheid voorbereid, zoodat Engelsch Zuid-Afrika in Duitsch
Zuidwest nog een harde noot te kraken zou krijgen.

België.

700 **De Belgische minister-president De Broqueville**
heeft Vrijdagavond in zijn kabinet aan Belgische journalisten enkele verklaringen
afgelegd.

Het oogenblik is gekomen om de openbare denkwijze gerust te stellen, zeide de
minister, en ik doe een beroep op de drukpers van alle denkwijze om de regeering
705 daarbij behulpzaam te zijn.

In 1870 hebben wij ernstige oogenblikken beleefd; wij hebben toen onzen plicht
vervuld en zullen vandaag hem eveneens vervullen.

Maar er schijnt thans in zekere steden een door niets te rechtvaardigen vlaag van
waanzin te zijn ge?zen,

710 Wat er vandaag gebeurt is letterlijk onzinnig: men durft geen bankbiljet meer
aannemen en wat hier gebeurt geschiedt ook te Parijs (en in Nederland had de minister
er kunnen bijvoegen. Red.) waar men den de biljetten van de Banque de France ziet
weigeren.

715 Wanneer men onzen muntvoorraad beschouwt dan is ?, ik herhaal het, door dezen
geestestoestand geen uitlegging te vinden; wij zijn in eenen voortreffelijken
toestand en zullen er in blijven.

Men heeft mij gezegd, dat er menschen zijn, die briefjes van 20 fr. hebben afgestaan
voor 15 fr. zilvergeld; die arme lieden zijn op de afschuwelijkste wijze bestolen.
Wij beleven thans een zeer ernstig moment in onze geschiedenis.

720 Ik hoop nog, dat het gevaar dat Europa bedreigt, zal kunnen afgewend worden, want tot
hiertoe is de toestand niet wanhopig. Wellicht zullen verscheidene landen afschrikken
voor de verantwoordelijkheid, die op hen zou rusten.

Maar, mocht het kanon bulderen, dan zullen de Belgen op de hoogte hunner zending zijn
en ik verzeker u dat ons land groter dan voorheen uit dit avontuur zal uittreden.

725 **Onze correspondent in Antwerpen schrijft:**

De paniek heeft hier haast bespottelijke uitbreiding genomen. De menschen bestormen
met duizenden de Nationale Bank om de bankbriefje tegen baar goud uit te wisselen.

730 Sterke politiemacht moest de menigte, die heden gesloten deuren vond, in toom houden.
Men vertelt van winkelhulzen, belegerd door drommen van menschen, die tegen iederen
prijs eetwaren opkopen. Ik heb in koffiehuisen en zelfs in een station bankbriefjes
zien weigeren. Het is ongelooflijk hoeveel bankbriefjes de menschen blijken te
bezitten!

Voor vijf uur is de burgerwacht opgeroepen.

735 Een raadslid zal Maandag in den raad voorstellen om de kinderen der soldaten in
daartoe ingerichte scholen voedsel te verschaffen.

De burgemeester van Antwerpen heeft een proclamatie laten afkondigen,

740 waarbij de bevolking tot kalmte en vertrouwen wordt aangemaand. Hij zegt o. a.: "De
burgemeester verzoekt nogmaals zijne medeburgers op de hoede te zijn voor de
personen, die, gebruik makend van den gespannen toestand, de geldwaarde trachten te
verlagen of den prijs der eetwaren te verhoogen. De Nationale Bank staat borg voor de
algeheele uitbetaling van hare bankbrieven en het crediet van België blijft
onaantastbaar."

745 De burgerlijke en militaire overheden hebben vanochtend in burgemeesters kabinet vergaderd.

Er werd o. a. besloten:

Het voetvolk der burgerwacht zal den garnizoensdienst verzekeren en de stadspoorten bezetten. Een half bataillon per regiment zal gedurende 12 uren dienst doen, en
750 daarna door een ander worden afgelost. De jagersverkenner (speciaal korps) zal politiedienst verrichten. De brandweer zal eventueel geholpen worden door de schutterij-afdeeling.

Openbare manifestatiën zijn verboden, kermissen en concerten voorloopig afgeschaft. Aan de haven gaat alles vrij normaal toe.

755 De Ligue Maritime Belge heeft er bij de regeering op aangedrongen, dat de zee kust en de Schelde-vrijheid afdoende beschermd worden, vooral met het oog op de bevoorrading van het land.

Engeland en de oorlog.

760 (Van onzen correspondent.)

(Nadruk verboden.)

Londen, 31 Juli.

Ook te Londen begint de spanning ondragelijk te worden. Men kan nu over niets anders meer spreken, meer denken. Zal de beslissing althans spoedig vallen? Het is een
765 roekeloze gedachte in zoo ernstige zaak als deze, maar men betrapt er zich telkens op: liever aanstonds de slag, dan nog ettelijke dagen van dit ontzettend op-en-neer van hopen en vreezen. Wanneer men goed kijkt, ziet men het ongewone nu overal in de middenstad. De kranteventers hebben elk oogenblik nieuwe biljetten met dreigende opschriften. In de clubs staan gedurig groepjes met ernstige gezichten de berichten
770 op de groene borden te lezen. Oploopjes zijn er voor het kantoor van de Hamburg-Amerika-lijn in Pall Mall, waar de mededeeling voor de ramen hangt, dat de Imperator niet zal uitvaren. Maar vooral in de City voelt men de crisis-stemming. De effectenbeurs is, zooals gij weet, vanochtend gesloten en in Throgmortonstreet, waar de makelaars en jobbers hun kantoren hebben, staat het zwart van de bloothoofdsche
775 bewoners, die al maar praten en praten en praten. Ik wandelde er juist door, toen de venters van de Star kwamen aangestormd met de vier-uur-editie, die alle andere bladen vóór was met het bericht, dat de Duitsche keizer de krijgswet over het gansche land had afgekondigd. Dat gaf een heele opschudding. Overal fladderden de witte bladen met de roode ster.

780 Intusschen, het is niet de taak van uw Londenschen correspondent om een stad onder den druk van oorlogsgevaar te schetsen. Van alle hoofdsteden kan Londen misschien het gemakkelijkst een zekere kalmte bewaren. Wat is oorlog ten slotte voor Engeland! Ik bespreek straks de kansen die het heeft om er zelf aan te ontsnappen, maar al wordt het in den maalstroom meegesleept, oorlog, hoe ontzettend op economisch gebied de
785 gevolgen ook zouden kunnen wezen, is voor dit land niet wat het voor de staten van het vasteland beteekent. De Engelschen voelen zich veilig achter de bedekking van hun vloot. Er zou een schok door het land gaan, wanneer een schip met Engelsche matrozen verongelukte. Maar het begrip invasie bestaat nauwelijks voor den Engelschman. De diepe vernedering, de omverwerping van heel de maatschappij, de onderwerping aan
790 vreemde soldaten met heel den nasleep van verschrikkingen en onteering, waarvan het schrikbeeld den vastelander het hart dichtknijpt, wanneer hij aan oorlog denkt, verontrusten den Engelschman niet, en het is bijna pijnlijk om in deze dagen hun koele verzekerdheid in dat opzicht op te merken.

Wat nu de kwestie van Engeland's deelneming aan een Europeeschen oorlog betreft,
795 waarover ik dezer dagen aanhoudend heb geseind, ik zal trachten een beknopte samenvatting van dat ingewikkeld probleem te geven. Zooals men weet is Engeland door geen stelligen toezeggingen, hetzij schriftelijk of mondeling, gebonden om in zekere gevallen de beide andere leden der entente militairen steun te verleenen. Gelijk Asquith het in Maart 1913 heeft uitgedrukt, het land heeft onder alle omstandigheden
800 de vrije beschikking over zijn daden bewaard. Niettemin is er een sterke partij in den lande, die zoodra het huidig strijdpunt in Europa aan de orde kwam, als iets vanzelfsprekends verklaarde, dat Engeland aan de zijde van Frankrijk en Rusland zou meekampen. Wat is de redeneering van deze mensen? Zij meenen dat Engeland bij de machtsverhoudingen op het vasteland groot belang heeft. Het mag waar zijn, dat Servië
805 iedereen onverschillig laat, dat men zou bidden en wenschen dat Rusland het onzalige land aan zijn lot kon overlaten: maar wanneer eenmaal Rusland het strijdpark binnentreedt en dat geducht automatisme van het Europeesch verbondenstelsel raakt met klap op klap in werking — eerst mengt Duitschland er zich in, dan volgt Frankrijk, en Italië kan niet achterblijven —, dan doet er aanleidende oorzaak van den oorlog nog
810 maar weinig toe en Europa staat voor een ontzettende worsteling, waarin over macht of

Naspeuringen van Paul Theelen: 2 augustus 1914

onmacht, wie weet over zijn of niet-zijn zal worden beslist. Kan Engeland daarbij lijdelijk toezien?

815 "Waarom niet?" vragen vele liberalen. "Omdat het vasteland door een aanval van waanzin wordt aangetast, mag daarom Engeland niet het hoofd koel houden? Laten die staten daar hun dwaze twisten zelf uitvechten. Als zij erbij te gronde gaan tant pis voor hen. Wat zal Engeland, afgezonderd als het ligt, gericht als het zich heeft op zijn koloniën overzee, zijn welvaart wagen in een strijd, waarvan men zich omvang en ontzetting niet kan droomen, waarvan het einde niet te vermoeden is. Wij hebben.

820 Asquith zelf heeft het verklaard, geen verplichtingen tegenover Frankrijk en Rusland. Laten we ons daarmee gelukwensen en niet noodeloos de roekeloosheid volgen van Duitsland en Frankrijk en Italië, die op grond van te kwader ure gesloten verbonden, zich gaan doodvechten in een zaak die hun niet aangaat. Verplichtingen? Wij hebben verplichtingen tegenover onszelf. Laat iedereen toch bedenken, wat een

825 oorlog zeggen wil. Heel het grootse program van sociale hervormingen, waarmee de liberale partij het volk gelukkiger wil maken, kan kelderen in den storm van een oorlog. Reeds nu zal het brood in prijs opslaan. Reeds nu zal de nijverheid stoornis ondervinden van het ongelooflijk hooge percentage dat de bank eischt en de effectenbeurs is gesloten. Wat zal dat geven als wij zelf in werkelijken oorlog gewikkeld raken!" De knapste woordvoerder van deze theorie is de Manchester Guardian,

830 die met onbezweken ijver en felheid elken ochtend de non-interventie-bazuin steekt. En deze menschen kunnen hun tegenstanders nog bestoken met een wapen uit dier eigen tuighuis door nl. de dwaasheid te betoogen van hulpverleenen aan Rusland, niet slechts omdat het de meest reactionaire macht van Europa is, maar ook omdat Engeland het in de 19de eeuw placht te vreezen in Indië. En toch is het, alsof men dagelijks

835 de stemming verder voelt overglijden tot de opvattingen der ententevrienden, het is een van de mysterieuze verschijnselen der geschiedenis, hoe een volk gelooven kan in grootsche luchtspiegelingen van buitenlandsche staatkunde en onbestemd maar zeker drijven naar het nastreven van onbepaalbare begrippen ten koste van bloed en tranen en ten koste van voor de hand liggende voordeelen, die moeten worden opgegeven.

840 Trouw aan Frankrijk, moreele verplichtingen, handhaven van Frankrijks rang ten behoeve van het Europeesch evenwicht, het zijn machtspreuken, welker invloed bijna ieder aan zichzelf kan nagaan en toch... Is met die woorden de zaak voor meedoen afdoende bepleit? Het is een vraag waarop de buitenstaander niet dan aarzelend antwoord kan geven. Men kan toegeven, dat een oppermachtig Duitschland schade voor

845 Engeland zou beteekenen, al was het alleen omdat het het eilandenrijk tot steeds grooter uitgaven aan de vloot zou kunnen dwingen. Men kon meenen, dat de positie van Engeland na een oorlog, waarin het zijn vrienden in den steek had gelaten, minder aangenaam, misschien niet ongevaarlijk zou zijn. Men kan betoogen, dat het vlootevenwicht in de Middellandsche Zee op ook voor Engeland onvoordeelige wijze zou

850 kunnen worden verlegd, wanneer het de Fransche vloot aan haar kansen tegenover Italië en Oostenrijk overliet. Hoe dat alles zij, het is niet wel mogelijk wiskunstig zeker aan te toonen, dat Engeland bij een oorlog iets zou winnen en wie twijfelt eraan of het zal veel verliezen!

855 Zoals ik zei, de stemming is in de laatste twee dagen, nu het wezenlijke van het gevaar erkend wordt, beslist gunstiger, minder verbaasd afwerend tegenover deelnemen geworden. Van opwinding, van volksbegeerte om de vloot in zee te sturen, van betoogingen of wat dies meer zij is echter nog geen sprake. Gelijk ik al eer heb geschreven, het is zeer denkbaar dat de oorlog een loop neemt, die de

860 volksverbeelding treft en die zulk een opwinding veroorzaakt. In dat geval is alle gezegd. Totzoolang rust de beslissing in handen der regeering. Het parlement zal vermoedelijk zelfs naar huis worden gezonden.

865 Wat zal zij doen? De Manchester Guardian is niet gerust. De regeering heeft zich niet uitgelaten. Dat, om te beginnen, wordt haar door het liberale blad verweten. Waarom die geheimzinnigheid! Dan zijn er de vlootbewegingen, die zoozeer de aandacht hebben getrokken. En tenslotte, wat van de onderhandelingen is uitgelekt, heeft de vermoedens, dat de regeering bedenkelijk dicht aan tusschenbeidekomen toe is, versterkt. Sir Edward Grey heeft zeker met kracht voor de vrede gewerkt, maar een van zijn middelen, neemt men algemeen aan is geweest om den driebond met de Engelsche vloot te dreigen en Duitschland's lange aarzeling moet men misschien aan niets anders

870 toeschrijven. Dat hij zich echter gebonden heeft, zoodat hij niet meer zou terug kunnen, is niet aan te nemen, en de regeering zal zeker terdege rekening moeten houden met de neiging tot vrede, die juist onder haar eigen partij sterk is. M. a. w. men kan op dit oogenblik nog niets voorspellen. Men kan enkel afwachten en zich den tijd korten met bespiegelingen.

875

Alle telefoonverbindingen tusschen Duitschland en Denemarken

zijn verbroken, zonder dat de Duitsche autoriteiten daarvan eerst kennis hadden gegeven aan de Deensche overheid.

880 Ook de telegrafische gemeenschap tusschen Kopenhagen en verscheiden Duitsche plaatsen is verbroken.

Uitvoerverbod van gouden munt en goud-muntmateriaal.

885 In artikel 1 van het wetsontwerp betreffende verbod tot uit- en vervoer van sommige artikelen, wordt bij nota van wijziging achter de woorden: machine- en smeeroliën ingevoegd: gouden munt of goud-muntmateriaal.

Aan het artikel wordt toegevoegd een derde lid, luidende:

Van een tijdelijk verbod van uitvoer van gouden munt of goud-materiaal, als bedoeld in het eerste lid kan door Ons in bijzondere gevallen ontheffing worden verleend.

Artikel 3 wordt gelezen als volgt:

890 Door het in werking treden dezer wet verkrijgt het Kon. besl. van 31 Juli 1911 (Stbl. no. 333) houdende verbod van uitvoer van gouden munt of goud-muntmateriaal, kracht van wet van het oogenblik zijner afkondiging af.

Omtrent het wetsontwerp hierbovenbedoeld is eindverslag uitgebracht.

895 **Ingezonden Stukken.**

Samenwerking van burgers bij oorlogsgevaar.

Wat in dezen tijd van hooge politieke spanning gebeuren kan binnenkort, weet niemand. Het is ijdel, daarover te spreken.

900 Maar één ding is zeker: indien de groote Europeesche bom barst, vliegt een van de scherven tegen ons land.

Ook daaraan is niets te doen; het behoort tot het lot der volken.

Na honderdjarige rust - want de Belgische ruzie van 1830 telt niet mee - komt dan het Nederlandsche volk voor het eerst weer te staan voor nationaal doodsgevaar.

905 Waar de jongere mannen rechtstreeks zullen strijden om dat gevaar te keeren, is het plicht der oudere mannen en van de vrouwen om alles te doen wat zij eenigszins kunnen, tot behoud.

Tal van dingen moeten bij oorlogsnood zoolang mogelijk in hun geregelden gang houden, voor het geheele volk; allereerst voeding, dan orde, en onderlinge hulp. et is hier, dat de niet-strijdenden machtig kunnen meewerken tot behoud van hun land.

910 Als de oorlog over ons komt, moet in elke Nederlandsche stad de niet-strijdende man, en een klein deel der vrouwen, zich vrijwillig beschikbaar stellen tot het doen van burgerlijken dienst.

Den Haag, 1 Aug. 1914.

G. P. BOUFFAER

915

Oeconomische en Financieele Mededeelingen.

Een moratorium in Oostenrijk-Hongarije.

Reuter seint uit Boedapest:

920 De Hongaarsche Staatscourant bevat een besluit, waarin voor veertien dagen een moratorium wordt afgekondigd. Voor de rente van de staatsschuld geldt het moratorium echter niet.

en uit Weenen:

925 De officiëele Wiener Zeitung zal morgen een keizerlijk besluit bevatten, waarbij met ingang van 1 Augustus een moratorium voor 14 dagen wordt afgekondigd, waardoor geen protest van niet betaling kon worden opgemaakt.

930 De banken te Weenen hadden bij de afwikkeling van effectenzaken te kennen gegeven dat, zoo voor 5 Augustus geen moratorium werd afgekondigd, zij zich verbonden de bedragen, welke de Girokassenverein hun tot 4 uur namiddags zou opgeven, voor "reports" ter beschikking te stellen.

De Weenske goederenbeurs weer geopend.

935 Het bestuur van de goederenbeurs te Weenen heeft Vrijdag in overleg met de regeering bepaald, dat de goederenbeurs gisteren weer voor den handel zou worden opengesteld.

De beurs te St. Petersburg.

Reuter seint uit St. Petersburg d°. gisteren:

940 Het beursbestuur heeft vandaag besloten de beurs voorloopig te sluiten en den minister van financiën kennis te geven van dit besluit.

Verder is besloten de beslissing over alle vragen, betrekking hebbende op termijn?

Naspeuringen van Paul Theelen: 2 augustus 1914

ken in buitenlandsche fondsen, waardoor reeds gelden waren ontvangen of gelden tijdens het gesloten zijn van de beurs ontvangen worden, uit te stellen tot de eerste bestuursvergadering, welke na de heropening van de beurs gehouden zal worden.

945

Men seint ons uit Hamburg: De Gewerbe-Bank heeft haar kassen gesloten.

De toestand in de Ver. Staten.

950

De New-Yorksche correspondent van The Economist seinde Vrijdag omtrent den toestand in de Ver. Staten het volgende:

955

Men kan hier nog steeds niet gelooven, dat Europa zoo krankzinnig zal zijn om het tot een algemeenen oorlog te laten komen. Toch is het noodig geworden om maatregelen te treffen tegen de financieele paniek, zoodat de fondsenmarkt vandaag gesloten is geworden. Tot nu toe heeft men aan den schok vrijwel weerstand geboden, doch de crisis kon niet blijven aanhouden, zonder dat het tot een belangrijke beperking van het krediet zal komen. De handel ondervindt reeds de belemmering van de vrees voor duur geld. De wisselmarkt is gedemoraliseerd. Men verwacht dat nog meer goud zal worden uitgevoerd. De goederenmarkten bewegen zich tengevolge van de oorlogsgeruchten in opwaartsche richting en de prijzen der levensmiddelen stijgen. Intusschen zouden hoge tarwe-prijzen natuurlijk grooten voorspoed betekenen voor de producenten. In alle takken van den textielnijverheid heerscht groote onzekerheid.

960